

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยหัวข้อสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
2. แนวคิด/หลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
4. การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เกี่ยวข้องกับคำอีก 4 คำ คือ Quality Control, Quality Audit, Quality Accreditation และ Quality Assessment ซึ่งคำทั้ง 4 คำมีความหมายและเกี่ยวข้องกันดังเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2545:5)

$$\text{Quality Assurance} = f(\text{Quality Control, Quality Audit, Quality Accreditation, Quality Assessment})$$

การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) หมายถึง การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้อย่างรัดกุมทุกขั้นตอน

การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) แยกได้เป็น

- การตรวจสอบคุณภาพภายใน (Internal Quality Audit) เป็นการตรวจสอบคุณภาพโดยตนเองตามเกณฑ์ที่โรงเรียนหรือหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดขึ้น

- การตรวจสอบคุณภาพภายนอก (External Quality Audit) เป็นการตรวจสอบโดยหน่วยงาน / กลุ่มบุคคลภายนอก ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิต / บริการของหน่วยงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

การรับรองคุณภาพ (Quality Accreditation) หมายถึงการรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งบางครั้งเป็นมาตรฐานทางกายภาพ เช่น พื้นที่ จำนวนอุปกรณ์ ฯลฯ

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) หมายถึง การระบุนความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การประกันคุณภาพการศึกษา” ไว้ ดังนี้

วันชัย ศิริชนะ (2538 : 21) ได้ให้นิยามของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึงระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคมผู้ปกครองนักเรียนซึ่งเปรียบเสมือนลูกค้า ว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนดไว้

กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 12) ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าหมายถึง กระบวนการที่ยกมาตรฐานของโรงเรียนต่างๆ ที่ยังไม่เข้ามาตรฐานผลักดันให้ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนย้อนกลับมาเพื่อรายงานผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่า ถ้ากระบวนการประกันคุณภาพมีการวางระบบอย่างถูกต้องแล้วคุณภาพที่ดีก็จะตามมา

สงบ ลักษณะ (2541 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 ก : 4) นิยามความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพ อันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

วิจิตพาณี เจริญขวัญ (2545 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ นักเรียนและผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคม โดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดการประกันคุณภาพมี

แนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา มีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ ตามมาตรฐานทั้งจากภายใน และจากภายนอก แล้วตัดสินใจตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงและผู้รับบริการทางอ้อม

แนวคิด/หลักการในการประกันคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ โดยการประกันคุณภาพการศึกษามีหลักการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 3)

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวมทั้งภายในและภายนอก

1.1 คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือทุกระดับชั้นเรียน

1.2 คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศชาติ ในการแข่งขันทางธุรกิจการค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่จะมีปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาและหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลักตรรกะและความสมเหตุสมผล

4. การตรวจสอบและการวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินใจให้รางวัลหรือลงโทษ

5. คุณภาพการออกแบบ (มาตรฐานวิชาการกรอบหลักสูตร) และกระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษาเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับและการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค

8. ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารสถานศึกษา และการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นตามมาตรฐานที่ต้องการ

หลักการและกระบวนการบริหารเป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงงานอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี

ในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และบริการก็มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหารเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้าสามารถขายสินค้าได้และมีกำไร

สำหรับการศึกษาไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เห็นคุณภาพในด้านต่างๆ ของคน อย่างไรก็ตามกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน โดยได้มีการนำระบบ TQM และ ISO 9000 มาใช้ในการประกันคุณภาพด้วย

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2541 : 45 อ้างถึงใน ชาติชาย พิมพิไสย, 2543 : 22)

กล่าวไว้ว่า TQM และ ISO 9000 มีคุณสมบัติหลายประการที่น่าสนใจ สามารถที่จะเลือกมาใช้ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษา มาตรฐานการศึกษามีหลายระดับ ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน มาตรฐานการศึกษาระดับโรงเรียนนั้นเกิดขึ้นมาจากคณะกรรมการโรงเรียนเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าคือผู้ปกครอง

และชุมชน เมื่อโรงเรียนได้มีการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานของโรงเรียนแล้ว ก็สามารถที่จะกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนขึ้นมาใหม่ โดยการกำหนดให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถที่จะพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานระดับชาติได้ สำหรับโรงเรียนที่คณะกรรมการโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนมีปัจจัยที่ดี มีกระบวนการจัดการที่มีคุณภาพ ก็อาจจะตั้งมาตรฐานของโรงเรียนเท่ากับมาตรฐานระดับชาติและพัฒนาต่อไปถึงมาตรฐานสากล

2. การบริหารคุณภาพ ดร.ฮีโรมิ คูเม (มปป. อ้างถึงใน ชาติชาย พิมพ์ไสย, 2543 : 22) ได้แยกแยะแนวทางการบริหารคุณภาพสมัยใหม่ (Modern Quality Management) ที่ใช้อยู่ออกเป็น 2 แนวทาง คือ

2.1 แนวทางการบริหารคุณภาพ โดยใช้มาตรฐาน (Standard-Based Quality Management) แนวทางนี้มีกิจกรรมหลัก 2 ประการดังนี้

2.1.1 การสร้างระบบคุณภาพตามเอกสารมาตรฐาน คือ การเรียงลำดับขั้นตอนการไหลของการทำงาน (Work Flow) ให้เป็นเอกสารแจกจ่ายและฝึกสอนให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติ ตาม การทำเช่นนี้จะทำให้เกิดความชัดเจนต่อวัตถุประสงค์ของกระบวนการทำงาน ซึ่งเป็นภาพรวมของการทำงานย่อยๆ ของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนว่าจะผลิตอะไร อยู่ส่วนไหนของกระบวนการนั้น

2.1.2 การควบคุม คือ การตรวจสอบว่าได้ทำตามข้อกำหนดในเอกสารมาตรฐานหรือไม่ และได้ผลการทำงานอย่างไร หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในเอกสารมาตรฐาน ก็จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงจนพัฒนาว่ากระบวนการทำงานและผลลัพธ์เป็นไปตามข้อกำหนดในเอกสารมาตรฐาน ทำอย่างไรให้กระบวนการและผลลัพธ์นั้น ปรากฏเห็นได้ด้วยตาอยู่เสมอ เช่น เขียนผังวิธีการทำงาน รายงานความคืบหน้า

2.2 การบริหารคุณภาพแบบให้คนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered quality Management) แนวทางนี้เน้นการสร้างจิตสำนึกให้แก่ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับชั้น ทั้งทั้งองค์กรว่าคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญต่อลูกค้ามากพอๆ กับที่มันเป็นค่าของคนในตัวของเขาเอง ระบบบริหารนี้มีได้ละเอียดต่อการทำงานให้เป็นมาตรฐาน เน้นความสำคัญของการสร้างคนให้รู้จักคิดค้น สร้างสรรค์ตลอดเวลาที่จะหาทางปรับปรุงผลิตภัณฑ์และการบริหารของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น มากกว่าให้ความสำคัญต่อเอกสารมาตรฐาน

3. การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐาน สถานศึกษาต่างๆ ที่มีการกำหนดมาตรฐานและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานมีการยกระดับมาตรฐานขึ้นเรื่อยๆ ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจากธรรมนูญโรงเรียน (School Charter) โดยใช้การบริหารคุณภาพแบบ TQM นำวิธีการบริหารแบบ PDCA มาใช้ในกิจกรรมต่างๆ มีระบบการประเมินตนเองขณะทำงานมีการทำงาน

เป็นมาตรฐานโดยใช้ระบบคุณภาพ ISO 9000 มีการทบทวนคุณภาพภายใน (Internal School Review หรือ Internal Auditing) มีการทบทวนคุณภาพภายนอก (External School Review หรือ External Auditing) โดยกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา และจังหวัดพร้อมทั้งได้รับการช่วยเหลือจากมาตรการต่าง ๆ ของจังหวัดและในขณะเดียวกันสถานศึกษามีการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เมื่อโรงเรียนมีความพร้อมทั้งกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมีความมั่นใจพึงพอใจในคุณภาพของผู้จบหลักสูตร ก็สามารถที่จะร้องขอให้จังหวัดประเมินคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานจากองค์กรอิสระระดับจังหวัดเช่นเดียวกับ ISO 9000 ได้ หรืออาจจะเชิญองค์กรเอกชนหรือองค์กรอิสระมาประเมินเพื่อรับรองมาตรฐาน

ศิริกุล เพชรพรหม (2545 : 25) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่าการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานผลผลิตนั้น มีความแตกต่างจากโรงเรียนโดยสิ้นเชิง เนื่องจาก

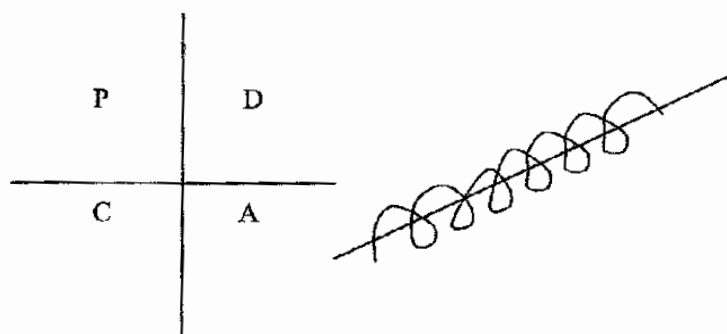
1. เราไม่สามารถควบคุมปัจจัยนำเข้า (นักเรียน) ให้มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่กำหนดได้เหมือนโรงงานที่สามารถจะเลือกวัตถุดิบ หรือควบคุมวัสดุก่อนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการผลิต สาเหตุเพราะนักเรียนมีความแตกต่างกัน มาจากสภาพแวดล้อมและมีประสบการณ์ที่ต่างต่างกัน
2. เมื่อเข้าสู่กระบวนการจัดการของโรงเรียน ซึ่งมีทั้งกระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนรู้และการสอน นักเรียนต้องพบกับผู้สอนที่มีความหลากหลายทั้งความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกตัวของนักเรียนเอง ขณะที่นักเรียนมีความรู้ความสามารถแตกต่างกันแล้ว ทุกคนยังมีอารมณ์ ความรู้สึกในขณะที่เรียนแตกต่างกันด้วย ดังนั้นกระบวนการจัดการของโรงเรียนจึงไม่สามารถควบคุมได้ เหมือนกระบวนการผลิตของโรงงานซึ่งสามารถควบคุมได้ทุกขั้นตอน
3. นักเรียนเป็นผลผลิตที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ขณะจบหลักสูตรจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละคน โรงเรียนนั้นมีหน้าที่มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ดังนั้นมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานโรงเรียน มาตรฐานจังหวัด หรือมาตรฐานชาติ จึงเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำ เมื่อจบหลักสูตรแล้วนักเรียนจะต้องผ่าน แตกต่างจากโรงงานซึ่งควบคุมได้ทั้งปัจจัยและกระบวนการและ ผลผลิตจึงเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ISO 9000 ไม่ใช่การพัฒนาคุณภาพโดยรวม ISO 9000 เชื่อว่าถ้าควบคุมให้ตัวป้อน และกระบวนการมีความแปรปรวนน้อยลงแล้ว ผลผลิตที่ออกมาจะแปรปรวนไปจากที่ถูกกำหนดน้อยลงและ ISO 9000 ไม่มีการทำ Benchmark ไม่นับเรื่องผลและอื่นๆ แบบ TQM ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดในการนำ TQM หรือ ISO 9000 มาใช้ใน

โรงเรียน จึงควรเป็นวิธีการผสมผสานเลือกสิ่งที่ดีมาใช้ มิใช่มุ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเหมือนโรงงาน

กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิกซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลยไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้นผู้ที่เป็สถาปนิกคือครูและผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคลากรภายใน จะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดี และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดยั้ง ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติอย่างไร และช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

ดังแผนภาพ 2

แผนภาพ 2 วงจรควบคุมคุณภาพ

ที่มา : ชาติชาย พิมพิไสย, 2543 : 23

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง แล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการทำงานเป็นระบบเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองและประเมินตนเองซึ่งจะทำให้สถานศึกษา

มีฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกองค์กร อีกทั้งเป็นการดำเนินงานมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง (2541 : 35) ได้กล่าวถึง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่า เป็นการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน มีจุดหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีการทำงานเป็นระบบครบวงจร (PDCA) และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐาน เป้าหมาย วางแผนการดำเนินงานตรวจสอบติดตามและประเมินผล ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อที่จะให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชนและสังคมมีความเชื่อมั่นในสถานศึกษา อีกทั้งถือได้ว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นหัวใจของการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายในมีหลักการสำคัญดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์, 2544 : 9)

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เกินไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2. ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นเรื่องเดียวกันกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ หรือวงจร PDCA ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีสำหรับผู้บริหาร ดังนั้นการประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และไม่แยกส่วนจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร และการทำงานนั้นจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่องพบว่า ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนส่งเสริมสนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (คณะศึกษาศาสตร์, 2544 : 12)

2.1 การเตรียมการก่อนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ควรมีการเตรียมการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

ปัญหาสำคัญในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การที่บุคลากรในสถานศึกษายังไม่ชัดเจนว่าการประกันคุณภาพภายใน คือการบริหารคุณภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานตามปกติ และเป็นงานที่ต้องทำอยู่แล้ว จึงทำให้รู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระ นอกจากนี้บุคลากรในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นกับการเน้นคุณภาพ และวิธีการทำงานที่มีการตรวจสอบ บางครั้งจึงเกิดการต่อต้าน จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนัก และพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นอันดับแรก โดยอาจดำเนินการดังนี้

1. การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่าย มองเห็นคุณค่า และมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ถ้าบุคลากรยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน และมีทัศนคติที่ไม่ดี การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก็จะทำให้สำเร็จได้ยาก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องปรับความคิดของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ให้อยู่ในระดับเดียวกันก่อน

2. การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในบุคลากรส่วนใหญ่ ยังเข้าใจวิธีการประกันคุณภาพภายในค่อนข้างน้อยและไม่รู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งยังขาดทักษะในการประเมินตนเองจึงควรฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการประกันคุณภาพ

2.1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพภายในจะเป็นภารกิจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา แต่ในการดำเนินงานจำเป็นจะต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นทีม โดยผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งควรดำเนินการร่วมกับบุคลากรหลักที่ได้รับมอบหมายในรูปของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

การตั้งคณะกรรมการ ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร ฝ่ายที่รับผิดชอบงานใด ควรอยู่ในคณะกรรมการที่รับผิดชอบการพัฒนาและการประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ซึ่งการมีคณะกรรมการตามโครงสร้างการบริหาร และให้บุคลากรรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานในภารกิจของตนเอง จะทำให้ระบบการประกันคุณภาพภายใน หล่อหลอมเข้ากับการทำงานตามภารกิจของบุคลากร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเชื่อมโยงกันในการพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านกระบวนการและด้านผู้เรียน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนารอบด้านครบทุกด้าน

2.2 การดำเนินการ

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 การวางแผน

การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่างๆ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา

ในการจัดทำแผนต่างๆ นั้นควรวางแผนการประเมินผลไปพร้อมกันด้วย เพื่อให้กำกับตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใด โดยมีการตั้งเป้าหมายว่าจะประเมินเรื่องใด ใช้วิธีการ รูปแบบอย่างไรในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แผนการประเมินผลที่ดี ควรสอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหาร ครูและผู้เรียน นอกจากนี้ ควรต้องคิดคำนึงถึงงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผน จัดทำเป็นแผนงบประมาณ ทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา

2.2.2 การปฏิบัติตามแผน

เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้โดยในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข ในระหว่างการปฏิบัติงานผู้บังคับกำกับและติดตามว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไข

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การนิเทศเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง และทักษะในด้านต่างๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้านมาให้การนิเทศ หรือส่งบุคลากรไปฝึกอบรม

2.2.3 การตรวจสอบประเมินผล

การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผลโดยเฉพาะการ

ประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนาไม่ใช่การตัดสินถูกผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน และไม่ใช่เรื่องที่ทำยาก ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้อาจเป็นสิ่งที่มียู่แล้วโดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่

ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ควรมีการตรวจสอบ ประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา ก็จะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป

2.2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง

เมื่อบุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป

การเผยแพร่ผลการประเมิน อาจใช้วิธีจัดประชุมครูภายในสถานศึกษา จัดบอร์ด หรือจัดทำรายงานผลการประเมินฉบับย่อแจกบุคลากร

ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ต่อไป

2.3 การรายงาน

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก

เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรมีหัวข้อดังนี้

1. ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา
2. วิสัยทัศน์ เป้าหมายหรือมาตรฐาน และแผนงานของสถานศึกษา

3. ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยแต่ละตัวบ่งชี้ควรรายงานเกี่ยวกับเป้าหมาย การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงาน และอาจนำเสนอข้อมูล เอกสารหลักฐานสนับสนุนผลการดำเนินงานนั้นๆ ด้วยก็ได้ นอกจากนี้ในแต่ละมาตรฐานควรนำเสนอจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง และแนวทางแก้ไขด้วย

4. สรุปผลการประเมินของมาตรฐานแต่ละด้าน คือด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย โดยในแต่ละด้านควรบอกถึงจุดเด่น เงื่อนไขที่ทำให้สำเร็จ จุดที่ต้องปรับปรุง สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปรับปรุงด้วย

5. ภาคผนวก อาจมีกรรงานเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล หากเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด

คณะผู้จัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีควรเป็นแกนนำหรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร ซึ่งจะทำได้ไปเรื่อยๆ สรุปผลการประเมินได้ถูกต้อง การจัดทำรายงานควรดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ไปเรื่อยๆ ก่อนสิ้นปีการศึกษา ไม่ต้องรอให้ถึงสิ้นปีการศึกษา เพราะจะทำให้จัดทำรายงานไม่ทันกำหนดเวลาที่จะต้องส่งหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้สูงขึ้นและไปสู่ความเป็นเลิศให้ได้ ซึ่งจะเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับและประเภท

การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนดำเนินการลักษณะการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนและกิจกรรมหลักที่ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2542ข : 1-3)

1. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานและแนวการพัฒนาโรงเรียนและกำหนดรูปแบบกระบวนการรับรองมาตรฐานฯ โดยริเริ่มสำหรับการศึกษาประเภทสามัญศึกษา (ดำเนินการระหว่างปี 2531 – 2532)

2. ทดลองใช้เกณฑ์มาตรฐานและรูปแบบการรับรอง หลังจากนั้นปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐาน ตัวชี้คุณภาพและรูปแบบการรับรอง และทดลองใช้ ดำเนินการเป็นโครงการนำร่องการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาปี 2531 - 2536

3. ขยายผลดำเนินการตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นไป กิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่

3.1 ปรับปรุงเอกสารเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบประเมินมาตรฐาน

3.2 เสนอร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2536 และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2536

3.3 ตรวจสอบเพื่อประเมินมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนในโครงการปี 2537 และประกาศให้การรับรองโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ จำนวน 14 โรงเรียน เมื่อปี 2538

3.4 เตรียมการตรวจสอบและประเมินโรงเรียนที่พร้อมขอรับรองมาตรฐาน

การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แนวคิดของการประเมินภายนอก

กรอบแนวคิดของการประเมินภายนอกที่สำคัญ มีดังนี้

1. ยึดภารกิจและขอบข่ายงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน และองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษาค้นกระบวนการและผลผลิตเป็นกรอบ ในการกำหนดมาตรฐาน

2. มาตรฐานคุณภาพนักเรียน กำหนดผลวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตรและลักษณะของพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ตามแผนพัฒนาการศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับจุดหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ

3. มาตรฐานการเรียนการสอนและบริหาร โรงเรียน กำหนดจากผลการศึกษาวิเคราะห์ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การเรียนรู้และการบริหาร โดยเน้นการนำไปสู่คุณภาพนักเรียนที่ถือเป็นเป้าหมายหลัก

2. ความเป็นมาของมาตรฐานการศึกษาที่ใช้ประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 1-6) ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย วิสัยทัศน์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ลักษณะของสังคมไทย และคนไทยที่พึงประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รวมทั้งหลักการและจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา แล้วสังเคราะห์จัดทำเป็นร่างมาตรฐานการศึกษา

หลังจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดประชุมระดมความคิด และสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่ายเพื่อปรับปรุงร่างมาตรฐานและจัดทำตัวบ่งชี้โดยพิจารณาปรับแก้และตัดตัวบ่งชี้บางข้อออกเพื่อลดความซ้ำซ้อน แต่ยังคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์และความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความเหมาะสมและนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ร่างมาตรฐานการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายพัฒนาขึ้นนี้ มีสาระสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการ รวมทั้งแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญโดยมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐาน ด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย

หลังจากนั้นได้นำเสนอร่างมาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐานและมาตรฐานที่พิจารณาคัดเลือกเพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 17 มาตรฐานต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 3/2542 เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2542 ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการตามที่เสนอ โดยให้คัดเลือกมาตรฐานที่มีความสำคัญและเน้นมาตรฐานด้านกระบวนการ เป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกแล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดลำดับของร่างมาตรฐานการศึกษา โดยพิจารณาทั้งในประเด็นที่เป็นมาตรฐานที่มีความสำคัญ และที่เป็นมาตรฐานหลักที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของมาตรฐานอื่น รวมทั้งประเมินผลได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แล้วสรุปเป็นมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน 10 มาตรฐาน 42 ตัวบ่งชี้ โดยได้มีการนำตัวบ่งชี้บางข้อของมาตรฐานที่ตัดออกมาเพิ่มไว้ในบางมาตรฐาน เพื่อให้มีความครอบคลุมแล้วนำไปเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการร่างมาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 10 มาตรฐาน และให้กระทรวงศึกษาธิการปรึกษารื้อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทางปฏิบัติมาตรฐานการศึกษา 10 มาตรฐาน ดังกล่าวคือ

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากการปรึกษาหารือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีมติว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ขอเพิ่มมาตรฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพภายนอกในรอบแรกอีก 4 มาตรฐาน เป็น 14 มาตรฐาน และเสนอให้มีการปรับตัวบ่งชี้บางข้อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดยนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ ซึ่งมาตรฐานที่ขอเพิ่มเติม ได้แก่

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงก้างานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

3. หลักการ

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษา และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป ซึ่งรูปแบบและวิธีการดำเนินการจะเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ (สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัดตานี, 2544 : 5)

1. เป็นการประเมินเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้โทษ ให้โทษ
2. ชีตหลักการเที่ยงตรงเป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง (Evidence-base) และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)
3. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการ ศึกษาของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษา สามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษา และผู้เรียน
4. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการ กำกับและควบคุม
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. วัตถุประสงค์

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ (สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัตตานี, 2544 : 6)

1. เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมิน คุณภาพการศึกษามาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สำนักงานกำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้น สังกัด
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น – จุดด้อยของสถานศึกษาเงื่อนไขของ ความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด
4. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่าง ต่อเนื่อง
5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มี 4 ประการ คือ (สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัตตานี, 2544 : 7)

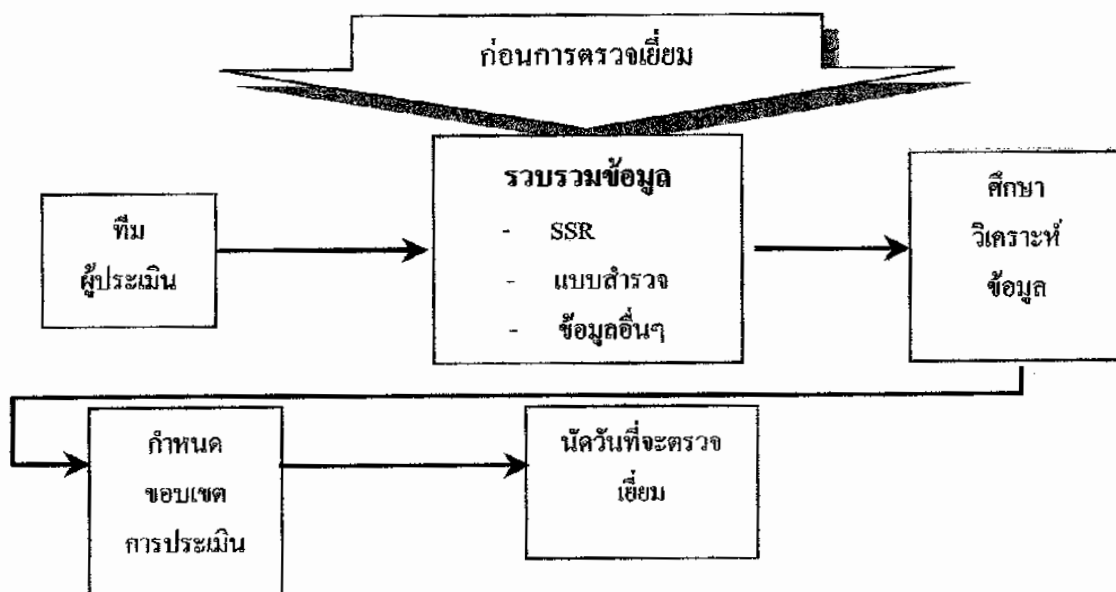
1. สถานศึกษามีการพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ
อย่างต่อเนื่อง
2. เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษา
ได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี
3. สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงาน
ต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น มีข้อมูลที่จะ
ช่วยตัดสินใจในการวางแผนและการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็น
ไปในทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับการวางแผนนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับ
คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนว
นโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินตามสภาพจริงของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็น
สภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการบริหารต่างๆ ซึ่งกระบวนการประเมิน
คุณภาพภายนอกมี 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา
 - ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา
 - ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา
- โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังแผนภาพ 3

แผนภาพ 3 ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัตตานี, 2544 : 10

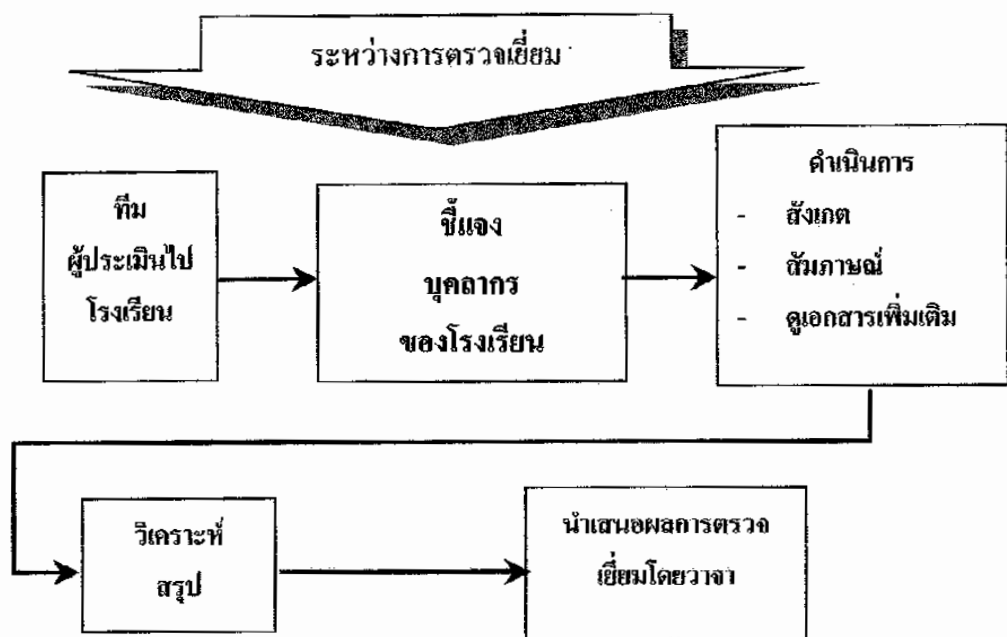
เมื่อคณะผู้ประเมินภายนอกได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะทำการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจัดส่งมาให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ล่วงหน้าแล้วนัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษา พร้อมทั้งขอเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในกรณี รายงานการประเมินตนเองไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ แล้วส่งคืนเมื่อข้อมูลเสร็จแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกทำการศึกษาและวิเคราะห์รายงานการประเมินของตนเองของสถานศึกษา และเอกสารข้อมูลอื่นๆ ประกอบ แล้วกำหนดประเด็นและรายการข้อมูลที่จะต้องตรวจสอบ โดยให้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกของ สมศ. เป็นกรอบ เพื่อกำหนดว่าระหว่างการตรวจเยี่ยมจะต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง จากแหล่งใด ด้วยวิธีใด เพื่อให้มีหลักฐานครบถ้วนเพียงพอในการสรุปผลการประเมินอย่างถูกต้องชัดเจน

นอกจากนี้ คณะผู้ประเมินภายนอกต้องเตรียมแบบบันทึกข้อมูล รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษานั้น และเอกสารข้อมูลเบื้องต้นต่างๆ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องนำไปใช้ในระหว่างการตรวจเยี่ยม

หลังจากนั้น ร่วมกันวางแผนการตรวจเยี่ยมและแผนการประเมิน กำหนดตารางการปฏิบัติงานและมอบหมายภาระงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนให้ชัดเจน แล้วแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ล่วงหน้า โดยขอให้สถานศึกษาช่วยเตรียมสถานที่ใน

สถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะสามารถทำงานและมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นอิสระและไม่รบกวนผู้อื่นในขณะที่ตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่อาจขอเพิ่มเติม ตลอดจนนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากร ในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้พาปะหรือสัมภาษณ์ตามกำหนดการในตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก ดังแผนภาพ 4

แผนภาพ 4 ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัตตานี, 2544 : 11

ระหว่างการตรวจเยี่ยม ซึ่งมีกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเตรียมการสอน และอื่นๆ ตามรายงานมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้ การตรวจเยี่ยมมิใช่การสร้างแรงกดดันให้กับสถานศึกษา คณะผู้ประเมินจะเข้าไปยังสถานศึกษาในลักษณะของผู้ร่วมงานกับสถานศึกษาในการค้นหาสภาพความเป็นจริงของการพัฒนา รวมทั้งการให้คำแนะนำ มากกว่าที่จะเข้าไปในลักษณะผู้ตัดสิน ซึ่งขาดสิ่งทีคณะผู้ประเมินตรวจสอบไม่ใช่สิ่งที่เป็นความลับของสถานศึกษา เนื่องจากจะใช้รายงานการประเมินตนเองที่สถานศึกษาส่งให้ สมศ. เป็นเอกสารหลักในการตรวจเยี่ยมตลอดเวลา

การตรวจเยี่ยมสถานศึกษาจึงเป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยันผลการประเมินตนเองในมาตรฐานต่างๆตามที่สถานศึกษาระบุว่ามีเหตุผลรองรับและมีหลักฐานสนับสนุนเพียงพอหรือไม่ บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเพียงใด หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนบริหารจัดการ และการจัดสรรทรัพยากรนำไปสู่เป้าหมายที่สถานศึกษาต้องการมากน้อยเพียงใด

ในระหว่างที่คณะผู้ประเมินอยู่ที่สถานศึกษา สถานศึกษาจะจัดเตรียมห้องให้ 1 ห้องเป็นห้องทำงานของคณะประเมิน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ในล่วงหน้าและส่วนที่ขอเพิ่มเติม ตลอดจนจะต้องให้โอกาสแก่คณะประเมินในการพบปะหรือสัมภาษณ์บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในวันแรกของการตรวจเยี่ยม เมื่อคณะผู้ประเมินไปถึงสถานศึกษา จะจัดให้มีการประชุมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการตรวจเยี่ยม และสร้างความคุ้นเคยระหว่างคณะผู้ประเมินกับครูในสถานศึกษา รวมทั้งแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับแผนและตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก และการปฏิบัติตนของสถานศึกษาระหว่างการตรวจเยี่ยมในการประชุมคณะประเมินจะเป็นผู้เสนอประเด็นการประชุมและการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ (Informal) และมีการตอบโต้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มสนทนาด้วยกันเป็นการประชุมพูดคุยอย่างเปิดเผย

ต่อจากนั้นจึงดำเนินการตรวจเยี่ยมและรวบรวมข้อมูลหลักฐานตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกจากแหล่งต่างๆ ทั้งการสังเกตการเรียนการสอน การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองบุคลากรอื่นๆ ผู้แทนชุมชน ศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษาและอื่นๆ รวมทั้งตรวจสอบกิจกรรมหลักฐานข้อมูลทุกด้าน ศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ทั้งนี้ผู้ประเมินจะต้องปรึกษาหารือเพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ในการรวบรวมข้อมูลคณะผู้ประเมินจะบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ และข้อพิจารณา ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ประมวลมาจากหลักฐานต่างๆที่ปรากฏ

ในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินจะมีความเป็นกันเองกับบุคลากรของสถานศึกษา ไม่แสดงอำนาจหรืออิทธิพลใดๆ บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต่างทำงานไปตามหน้าที่ ไม่ต้องจัดทำอะไรเป็นพิเศษนอกเหนือจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามปกติ

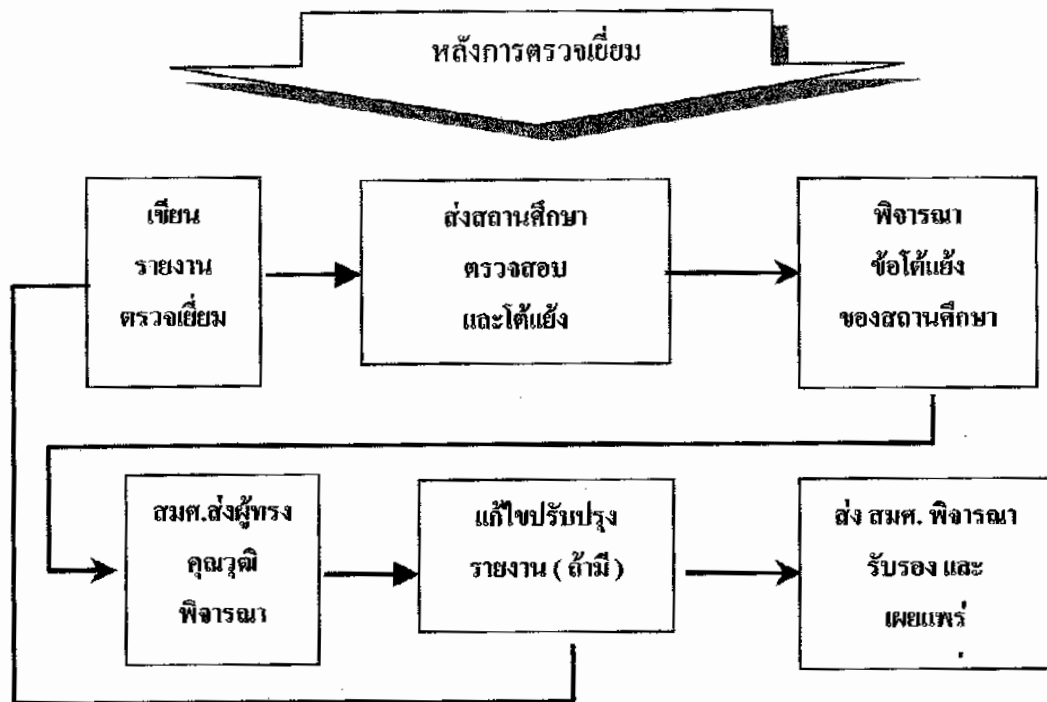
ในแต่ละวันผู้ประเมินภายนอกจะต้องประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานที่เก็บมาและตรวจสอบข้อมูลว่าตรงกันหรือไม่แล้วสรุปข้อค้นพบ

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วคณะผู้ประเมินจะนำข้อค้นพบหรือข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาอภิปรายร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สรุปผลตามมาตรฐานและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำเสนอผลจากการ

รวบรวมและวิเคราะห์หลักฐานข้อมูลแก่บุคลากรของสถานศึกษาด้วยวาจาก่อนที่จะเดินทางกลับไปเขียนรายงาน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ และให้โอกาสสถานศึกษาชี้แจงในกรณีที่ข้อค้นพบที่สถานศึกษายังเห็นว่าไม่ถูกต้อง โดยให้นำข้อมูลหลักฐานมาอ้างอิง ผลิตงข้อสรุป ซึ่งอาจคลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้ประเมินได้รับข้อมูลไม่ชัดเจน ทั้งนี้ ผู้ประเมินจะต้องรายงานข้อมูลตามความเป็นจริงจากหลักฐานที่รวบรวมเก็บมาได้ และข้อค้นพบที่รายงานต้องเป็นผลจากการประชุมของคณะ ผู้ประเมิน ซึ่งไม่ใช่ความคิดเห็นหรือข้อสรุปของผู้ประเมินคนใดคนหนึ่งการแนะนำใดๆ ต่อสถานศึกษาต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะผู้ประเมินทั้งหมดกล่าวโดยสรุป การไปตรวจเยี่ยมของคณะผู้ประเมินภายนอกเป็นการไปทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สร้างความเข้าใจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มในสถานศึกษา ได้แก่ คณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง / สมาคมผู้ปกครองและครู นักเรียน / สภานักเรียน พนักงาน / เจ้าหน้าที่ / บุคลากรสนับสนุนของสถานศึกษา
 2. ตรวจสอบหลักฐานเพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาตามที่สถานศึกษาได้รายงานในรายงานการประเมินตนเอง รวมทั้งหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง
 3. ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการได้มาซึ่งข้อมูลหลักฐานว่าได้ใช้วิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม น่าเชื่อถือครอบคลุมเพียงใด
 4. ตรวจสอบผลการพัฒนาการเทียบกับแผนของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาที่ สมศ. กำหนดเพื่อการพัฒนา และตรวจสอบจุดที่สถานศึกษาจะพัฒนาต่อไปเพื่อดูความสอดคล้องของแผนกับผลการประเมิน
 5. ประมวลผลและสรุปผลการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น
- ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนดังแสดงให้เห็นในแผนภาพ 5

แผนภาพ 5 ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคุรุสภาอำเภอเมืองปัตตานี,2544 : 14

เมื่อเสร็จภารกิจในการไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องร่วมกันจัดทำร่างรายงานผลการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนให้ตรงตามหลักฐานข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้และตรงตามที่รายงานให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจาไม่ใช่จากความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประเมิน แล้วจัดส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับรายงาน ผู้ประเมินพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงแก้ไขหรือยืนยันมาตามรายงานแล้วแต่กรณี เมื่อเสร็จสิ้นกรณีนี้แล้วจึงนำเสนอต่อสำนักงานเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานพิจารณาความถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุมสาระที่กำหนดในแต่ละมาตรฐานให้ครบถ้วน และมีความเชื่อถือได้ หากรายงานยังขาดคุณภาพให้ผู้ประเมินทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้สถานศึกษาพิจารณาตรวจสอบและโต้แย้งอีกครั้งหนึ่ง ตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว สำนักงานจึงให้การรับรองและเผยแพร่ต่อไป

7. มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพ ภายนอก รอบแรก

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพ
ภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตาม
มาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดเพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4
มกราคม พ.ศ. 2543 มีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (สำนักงานคุรุสภา
อำเภอเมืองปัตตานี, 2544 : 15 – 20)

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย
จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมี
ความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการ
บริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือ
สภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ
และความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อรองรับการประเมิน
คุณภาพภายนอกในระยะต่อไป แต่ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมิน ได้มีการคัดเลือก
มาตรฐานเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินภายนอก ดังนี้

7.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละ
ศาสนา

2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับอาชีวศึกษา)

3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวม ตลอดจน

ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง
และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ความถูกต้องผิด ระบุเหตุผล ค้นหาคำตอบ เลือกรูปวิธีและมีปฏิภาณ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและ ถูกต้องเหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ / กลุ่มวิชา / หมวดที่สำคัญไม่ ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอก

สถานศึกษา

3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นๆ ได้ และมี เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นคตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมี ความสุขและภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟัง ความคิดเห็นและความสามารถกับผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
 ตัวอย่าง

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเอง ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด

และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คนตรี และกีฬา
 ตัวอย่าง

มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ คนตรี และกีฬา

7.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารงานอย่างมีระบบครบวงจร
 ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวอย่าง

1. มีการจัดองค์กร / โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา / ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา

และตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อ

การใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
 ตัวอย่าง

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน

เห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสม กับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งทางด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานเป็นกลุ่มร่วมทำผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

7.3 มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและการนำผลการประเมินนั้นมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด / ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน

1. ความเป็นมาของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในฐานะที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพ และมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง จึงได้พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน โดยที่เน้นหลักการให้โรงเรียนเอกชนพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิดการวิจัยสถาบัน และให้บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อให้ข้อเสนอแนะ และยืนยันผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียน

2. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ดำเนินการให้โรงเรียนเอกชนมีการประกันคุณภาพภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนเอกชนได้พัฒนาตนเองถึงระดับมาตรฐานการศึกษาที่นำมาใช้เพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้สาธารณชน ผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับทราบ และเกิดความ

เชื่อถือ มั่นใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จากจุดมุ่งหมายที่วางไว้ดังกล่าวสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานได้ดังนี้

1. ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภท
2. เป็นการกระตุ้นและสร้างความมั่นใจแก่โรงเรียนเอกชนในการสร้างระบบการควบคุมภายในโรงเรียน และรับการตรวจสอบจากภายนอก
3. สร้างความมั่นใจในเรื่องคุณภาพการศึกษาให้กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
4. เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

3. กระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้พัฒนารูปแบบ ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ หลักการการบริหาร และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประกันคุณภาพการศึกษา จะเน้นการควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงานที่เป็นปกติของโรงเรียนเป็นหลัก โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนหรือธรรมนูญโรงเรียน ดำเนินการตามแผนพัฒนาโรงเรียนหรือธรรมนูญโรงเรียน ติดตามตรวจสอบปรับปรุงและประเมินตนเองจนมั่นใจว่ามีคุณภาพ พึงพอใจแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่ 2 การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แต่ถ้ายังไม่มั่นใจเห็นว่าคุณภาพยังไม่ดีเพียงพอ ก็ย้อนกลับมาปรับแผน ดำเนินการตามแผนที่ปรับ ติดตามตรวจสอบ ปรับปรุงและประเมินตนเองใหม่ ถ้ายังไม่ดีก็จะดำเนินการตามกระบวนการนี้ไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาจจนกระทั่งเห็นว่าดีแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการควบคุมคุณภาพ

ส่วนที่ 2 การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา จะเน้นการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเป็นหลัก เพื่อยืนยันความมั่นใจกับทุกฝ่ายว่าโรงเรียนเอกชน ได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ โรงเรียนจะเริ่มจากการตรวจสอบและประเมินตนเองจนเป็นที่พอใจและมั่นใจในคุณภาพของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนจะเขียนรายงานการประเมินตนเองและยื่นขอรับรองมาตรฐาน

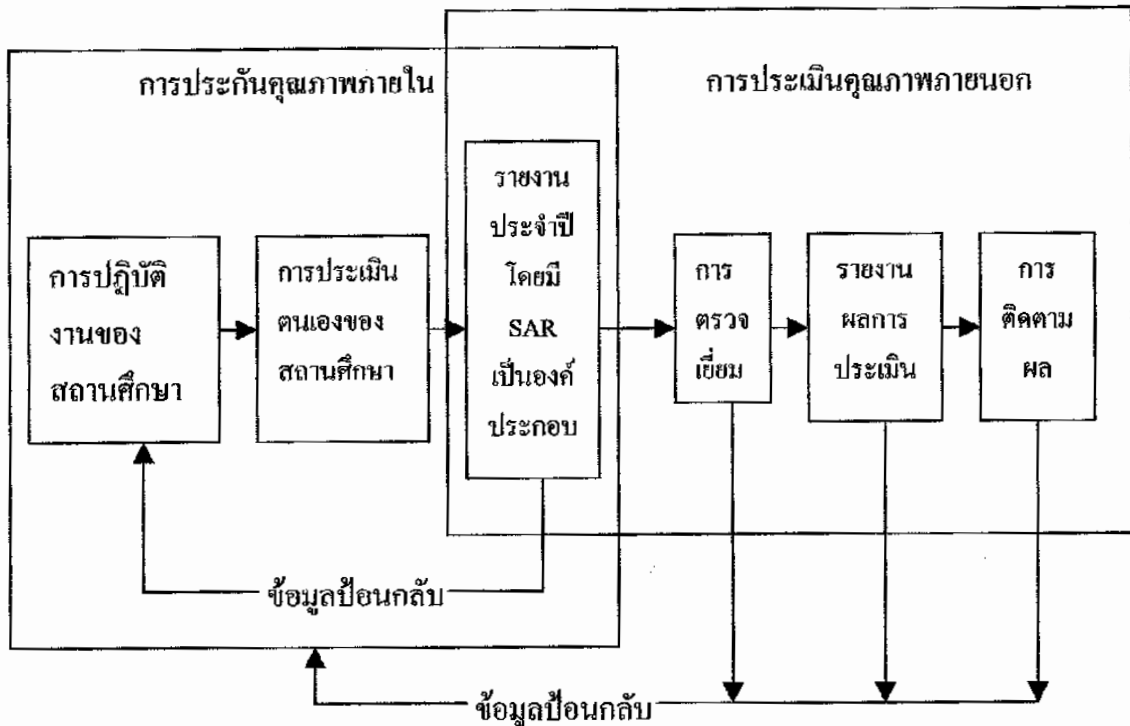
คุณภาพการศึกษา ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะดำเนินการ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคณะหนึ่งไปตรวจสอบโรงเรียนและคณะกรรมการตรวจสอบจะร่วมกันเขียนรายงานการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนเพื่อที่จะให้

คณะกรรมการรับรองมาตรฐานคุณภาพเป็นผู้ประเมินตัดสิน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะอนุมัติการรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ตามระดับการศึกษา หลักสูตรหรือสาขาวิชา ครั้งละเป็นระยะเวลา 5 ปี

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก
 การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินภายนอกจะเชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประเภทและพันธกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษา โดยเริ่มจากการที่บุคลากรแต่ละฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ต่อจากนั้นก็จะมีการบวนการในการประเมินการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้แล้วจัดทำรายงานประจำปี และรายงานการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นจากรายงานประจำปี รายงานการประเมินตนเอง และรายงานอื่นๆ อันเป็นผลจากการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การตรวจสอบข้อมูล เอกสารหลักฐานและการเยี่ยมสถานศึกษา โดย “ผู้ประเมินภายนอก” ที่ สมศ. ให้การรับรองเป็นผู้ดำเนินการตามกระบวนการแล้วรายงานผลการประเมินกับ สมศ. เพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังแผนภาพ 6

แผนภาพ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานครูสภาอำเภอเมืองปัตตานี,2544:8

จากแผนภูมิข้างต้นโรงเรียนต้องดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การประกันคุณภาพภายใน โดย

1. ปฏิบัติงานของโรงเรียนตามปรัชญา/เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของ โรงเรียนที่กำหนด
2. ประเมินผลการทำงานตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง
3. เขียนรายงานประจำปีที่มีลักษณะเป็นรายงานประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกระบวนการประเมินคุณภาพประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้
 - สมศ. ดำเนินการคัดเลือกและเตรียมคณะผู้ประเมินภายนอก

- คณะผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้เป็นผู้ประเมินการปฏิบัติงานในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี รายงานผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่ สมศ.กำหนด และเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มี ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษานั้นๆ

- คณะผู้ประเมินภายนอกศึกษาวิเคราะห์รายงานประจำปีของโรงเรียน

- คณะผู้ประเมินประชุมปรึกษาหารือกำหนดประเด็นและรายการข้อมูล

ที่จะต้องตรวจสอบระหว่างการตรวจเยี่ยมว่าจะต้องตรวจสอบรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอะไรบ้างจากแหล่งใด ด้วยวิธีการอย่างไร หลังจากนั้นคณะผู้ประเมินทำการภายนอกร่วมกันตรวจเยี่ยมและประเมินตามกำหนดตารางการปฏิบัติงาน โดยมอบหมายงานให้ผู้ประเมินแต่ละคนทำอย่างชัดเจน พร้อมนัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยม

2. ขั้นตอนระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

- คณะผู้ประเมินเดินทางไปยังสถานศึกษาที่กำหนดวัน เวลาที่นัดหมายไว้กับสถานศึกษา ซึ่งกำหนดเวลาการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาหนึ่งๆ กำหนดเวลาประมาณ 3 วัน

- มีการประชุมชี้แจงให้ผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษา

ได้รับทราบกระบวนการและวัตถุประสงค์ในการประเมิน / ตรวจเยี่ยม

- ระหว่างการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษาตามขอบข่าย และประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น รวบรวมเอกสารหลักฐาน การสุ่มตัวอย่าง การสังเกต การสอบถาม และการสัมภาษณ์

- เมื่อได้ข้อมูลครบแล้ว คณะผู้ประเมินจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ผลการตรวจเยี่ยมและข้อเสนอแนะ

- นำเสนอข้อสังเกตต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ และให้โอกาสสถานศึกษาชี้แจงในกรณีที่สถานศึกษาเห็นว่าข้อสังเกตยังไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน หรือไม่ครอบคลุมบางประเด็น

- สรุปผลการประเมินเพื่อนำข้อมูลไปเขียนรายงาน

3. ขั้นตอนหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

- เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาคณะผู้ประเมินจะร่วมกันจัดทำรายงานและร่วมกันปรับปรุง แก้ไขรายงานจนเสร็จ

- เสนอรายงานต่อ สมศ. เพื่อให้การรับรองรายงานผลการประเมิน

- สมศ. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
ประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง
สำนักงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

- กรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด สมศ. จะจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษา
ปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด

- หากสถานศึกษามีได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข สมศ. จะรายงานต่อ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จรัส นองมาก (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการรับรองมาตรฐานคุณภาพโรงเรียน
เอกชน ด้านแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมบทบาทการแบ่งเบาภาระของรัฐ พบว่า การพัฒนา
โรงเรียนเอกชนให้เป็นที่มั่นใจของผู้ปกครองและรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนได้อย่างแท้จริงนั้น
ต้องดำเนินการในลักษณะของการรับเอามาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวของสากล ซึ่ง
แยกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การกำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับให้ชัดเจน
ด้วยการกำหนดองค์ประกอบเป็นกรอบดำเนินงาน แล้วมากำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อให้
ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจตรงกัน เห็นภาพที่ ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติงานแต่ละเรื่อง
2) การประเมินและพัฒนาเพื่อดำเนินงานให้บรรลุ คุณลักษณะที่พึงประสงค์เน้นการปฏิบัติโดย
อาศัยหลักของการวิจัยและพัฒนาเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของโรงเรียน เมื่อดำเนินการไประยะ
หนึ่งก็มีการประเมิน เพื่อนำผลไปปรับปรุงเป็นวงจรใหม่ต่อไปเรื่อยๆ ที่จัดกระทำโดยบุคคลหลาย
กลุ่ม คือ การประเมินตนเอง การประเมินโดยคณะกรรมการตรวจเยี่ยมการประเมินจาก
คณะกรรมการรับรองมาตรฐาน

สมศรี หวังดี (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตาม
เกณฑ์ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี
ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียน
เอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับ
ปานกลาง ครูที่มีวุฒิต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา
โดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน
มีปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบ
ไม่แตกต่างกัน

อำไพ วัชวัฒน์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาขวัญของครูโรงเรียนอนุบาล เอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูโรงเรียน อนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีวุฒิ ต่างกัน มีระดับขวัญโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ครูโรงเรียน อนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับขวัญโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001

คาริกา กุลแก้ว (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ ผูกพันต่อองค์กร โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดสงขลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม และองค์ประกอบด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร ไม่แตกต่างกัน ในองค์ประกอบด้านความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และด้านความ พยายามที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพัน ต่อองค์กร โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและองค์ประกอบ ทั้งสามด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สุรัชย์ วังบุญคง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการ ศึกษาของครูโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูโรงเรียน เอกชนประเภทอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาใน ภาพรวมและรายปัจจัยไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมาย แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพ การศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประกันคุณภาพภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนเอกชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการ ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายด้าน โดยเฉพาะกระบวนการ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบและเป็นปัจจัยสำคัญ รวมทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาประสบผล สำเร็จ และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งงานวิจัยนี้จึงสนใจว่าปัญหาการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ การศึกษาดานเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี มีปัญหาอยู่ในระดับใด โดยจะนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยในบทที่ 3 ต่อไป